

CANTHO UNIVERSITY

CHƯƠNG 3

KỸ THUẬT THIẾT KẾ THUẬT TOÁN

KỸ THUẬT QUY HOẠCH ĐỘNG (Dynamic Programming)

Võ Huỳnh Trâm

Một số kỹ thuật thiết kế thuật toán

- Kỹ thuật **Chia để trị** (Divide and Conquer)
- Kỹ thuật **Tham ăn** /*Háu ăn/Tham lam* (Greedy)
- Kỹ thuật **Nhánh cận** (Branch and Bound)
- Kỹ thuật **Quy hoạch động** (Dynamic Programming)
- Kỹ thuật **Quay lui** (Backtracking)
- Kỹ thuật **Cắt tỉa alpha-beta** (Alpha-Beta Pruning)
trên Cây trò chơi
- *Kỹ thuật Tìm kiếm địa phương* (Local Search)

Thuật toán Quy hoạch động

- **Ý tưởng** : Trong thuật toán đệ quy, một số bài toán con phải giải **nhiều lần**.
→ **Giải pháp**: Tạo **bảng lưu trữ** kết quả các bài toán con để khi cần sẽ sử dụng mà **không cần phải giải lại**.

Thuật toán Quy hoạch động : 2 bước

(1) **Tạo bảng** bằng cách:

- Gán giá trị cho một số ô nào đó.
- Gán trị cho các ô khác nhờ vào giá trị của các ô trước đó.

(2) **Tra bảng** và xác định kết quả bài toán ban đầu.

Quy hoạch động: Ưu và nhược điểm

- **Ưu điểm:**
 - Chương trình **thực hiện nhanh**.
 - Kỹ thuật quy hoạch động có thể vận dụng để giải các bài toán *tối ưu*, các bài toán có ***công thức truy hồi***.
- **Nhược điểm:** Quy hoạch động không hiệu quả khi:
 - Không tìm được công thức truy hồi.
 - Số lượng bài toán con cần giải quyết và lưu giữ kết quả là rất lớn.
 - Sự kết hợp lời giải của các bài toán con chưa chắc cho lời giải của bài toán ban đầu.

Bài toán TÍNH SỐ TỔ HỢP

- **Bài toán**: Tính số *tổ hợp lặp chập k của n* theo công thức truy hồi:

$$C^k_n = \begin{cases} 1 & \text{neu } k = 0 \text{ hoac } k = n \\ C^{k-1}_{n-1} + C^k_{n-1} \end{cases}$$

Bài toán tính số tổ hợp

Thuật toán ĐỆ QUY

```
int Comb(int n, int k) {  
    if (k==0 || k==n)  
        return 1;  
    return Comb(n-1, k-1) + Comb(n-1, k);  
}
```


Bài toán tính số tổ hợp

Đánh giá **Thuật toán Đệ quy**

- Gọi $T(n)$ là thời gian để tính số tổ hợp chập k của n .
→ $T(n-1)$ là thời gian tính số tổ hợp chập i của $(n-1)$
- Khi $n = 1$ thì $k = 0$ hoặc $k = 1 = n \rightarrow$ **Return 1** tốn C_1
- Khi $n > 1$, trường hợp xấu nhất $0 < k < n \rightarrow$ Chương trình **gọi đệ quy 2 tổ hợp chập** con $2T(n-1)$. Thời gian thực hiện phép **cộng** và trả về kết quả là hằng C_2
- Ta có phương trình đệ quy:

$$T(1) = C_1$$

$$T(n) = 2T(n-1) + C_2$$

$$\Rightarrow T(n) = O(2^n)$$

CANTHO UNIVERSITY

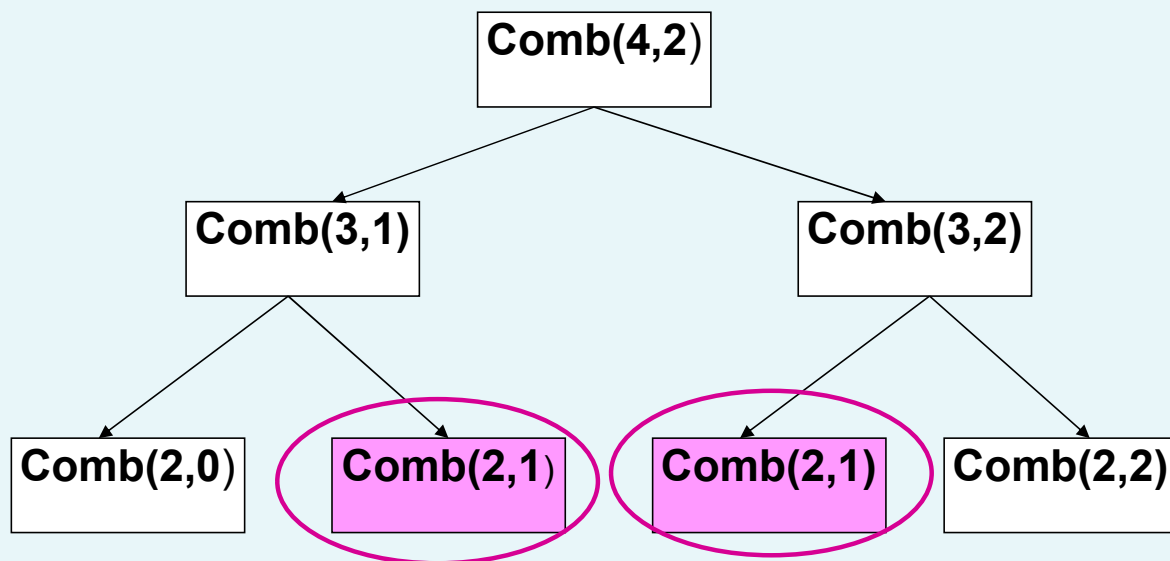
Bài toán tính số tổ hợp

Nhận xét **Thuật toán Đệ quy**

Nhận xét:

Ví dụ tính số tổ hợp chập 2 của 4 ($k = 2, n = 4$)

$$C_n^k = \begin{cases} 1 & \text{neu } k = 0 \text{ hoac } k = n \\ C_{n-1}^{k-1} + C_{n-1}^k \end{cases}$$

Bài toán tính số tổ hợp

Thuật toán **QUY HOẠCH ĐỘNG**

(1) Tạo bảng: Xây dựng một bảng **C** gồm **n+1** dòng (từ 0 đến n) và **n+1** cột (từ 0 đến n).

- **C[i,j]** lưu trữ giá trị của **Comb(i,j)** theo quy tắc truy hồi sau:

(Quy tắc **tam giác Pascal**):

- $C[0,0] = 1$;
- $C[i,0] = 1$;
- $C[i,i] = 1$ với $0 < i \leq n$;
- $C[i,j] = C[i-1,j-1] + C[i-1,j]$
với $0 < j < i \leq n$.

$j \backslash i$	0	1	2	3	4
0	1				
1	1	1			
2	1	2	1		
3	1	3	3	1	
4	1	4	6	4	1

(2) Tra bảng: **C[n,k]** chính là **Comb(n,k)**.

Tam giác Pascal

Bài toán tính số tổ hợp

Thuật toán Quy hoạch động

```
int Comb_QHD (int n, int k) {  
    int C[n+1,n+1], i, j;  
    C[0,0] = 1;  
    for (i = 1; i <= n; i++) {  
        C[i,0] = 1;  
        C[i,i] = 1;  
        for (j = 1; j < i; j++)  
            C[i,j]=C[i-1,j-1]+C[i-1,j];  
    }  
    return C[n,k]; }
```

<i>j</i>	0	1	2	3	4
<i>i</i>					
0	1				
1					
2					
3					
4					

Bài toán tính số tổ hợp

Thuật toán Quy hoạch động

```
int Comb_QHD (int n, int k) {  
    int C[n+1,n+1], i, j;  
    C[0,0] = 1;  
    for (i = 1; i <= n; i++) {  
        C[i,0] = 1;  
        C[i,i] = 1;  
        for (j = 1; j < i; j++)  
            C[i,j] = C[i-1,j-1] + C[i-1,j];  
    }  
    return C[n,k]; }
```

<i>j</i> <i>i</i>	0	1	2	3	4
0	1				
1	1	1			
2	1		1		
3	1			1	
4	1				1

Bài toán tính số tổ hợp

Thuật toán Quy hoạch động

```
int Comb_QHD (int n, int k) {  
    int C[n+1,n+1], i, j;  
    C[0,0] = 1;  
    for (i = 1; i <= n; i++) {  
        C[i,0] = 1;  
        C[i,i] = 1;  
        for (j = 1; j < i; j++)  
            C[i,j] = C[i-1,j-1] + C[i-1,j];  
    }  
    return C[n,k]; }
```

<i>j</i>	0	1	2	3	4
<i>i</i>	0	1			
1	1	1			
2	1	2	1		
3	1	3	3	1	
4	1	4	6	4	1

Bài toán tính số tổ hợp

Thuật toán Quy hoạch động

```
int Comb_QHD (int n, int k) {  
    int C[n+1,n+1], i, j;  
    C[0,0] = 1;  
    for (i = 1; i <= n; i++) {  
        C[i,0] = 1;  
        C[i,i] = 1;  
        for (j = 1; j < i; j++)  
            C[i,j]=C[i-1,j-1]+C[i-1,j];  
    }  
    return C[n,k]; }
```

$i \backslash j$	0	1	2	3	4
0	1				
1	1	1			
2	1	2	1		
3	1	3	3	1	
4	1	4	6	4	1

Bài toán tính số tổ hợp: Đánh giá thuật toán Quy hoạch động

- Thuật toán quy hoạch động gán trị cho $\frac{1}{2}$ **mảng hai chiều** $(n+1)$ dòng, $(n+1)$ cột với số phần tử là $(n-1)^2/2$ ô của bảng.
- Mỗi phép gán trị cần 1 đơn vị thời gian (hằng C).
- Gọi $T(n)$ là thời gian thực hiện chương trình:

$$T(n) = (n-1)^2 C / 2 = \mathbf{O(n^2)}$$

→ Thuật toán **quy hoạch động** hiệu quả hơn nhiều so với thuật toán **đệ qui** ($\mathbf{n^2 < 2^n}$).

Ví dụ với $n = 10$: Thuật toán đệ quy : $\mathbf{2^n = 1024}$

Thuật toán quy hoạch động : $\mathbf{n^2 = 100}$

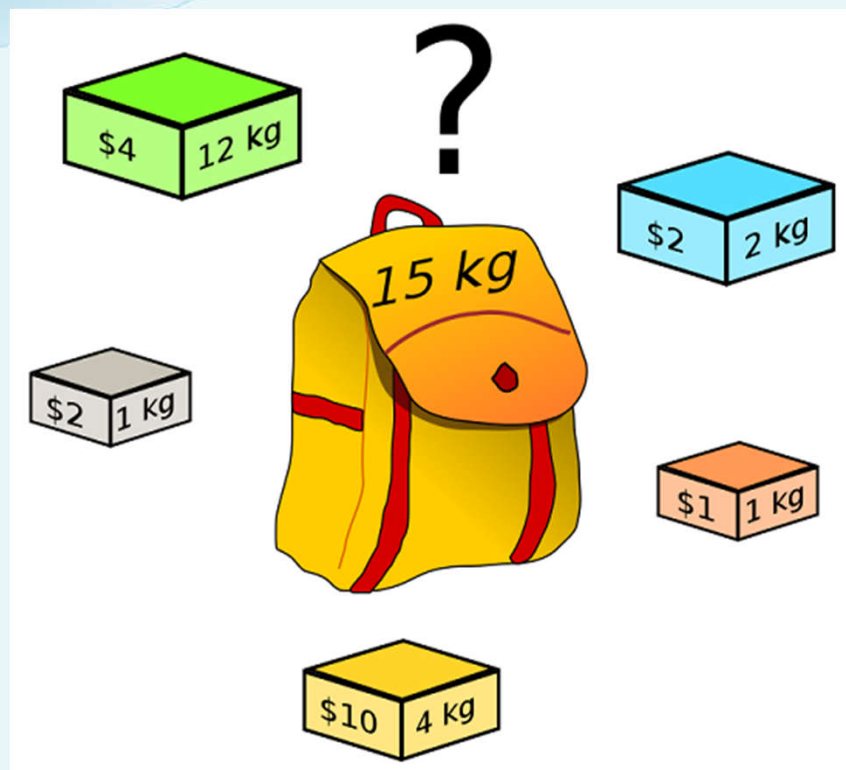

Quy hoạch động: Bài toán Cái ba lô

- **Bài toán**: Cho một cái ba lô có thể chứa trọng lượng W với n loại đồ vật, mỗi đồ vật i có một **trọng lượng g_i** và một **giá trị v_i** . *Tất cả đồ vật đều có số lượng không hạn chế*. Tìm một cách lựa chọn các đồ vật đựng vào ba lô sao cho tổng trọng lượng không vượt quá W và **tổng giá trị đồ vật là lớn nhất**.
- **Yêu cầu**: Sử dụng **kỹ thuật quy hoạch động** để giải bài toán cái ba lô với điều kiện các số liệu (*trọng lượng ba lô và trọng lượng các đồ vật*) đều được cho dưới dạng **số nguyên**.

Bài toán CẢI BA LÔ

Trọng lượng = W

CBL 1

Số đồ vật = n

Đồ vật i

TL g_i

GT v_i

SL --

$f(X) \rightarrow \text{Max: CT}$

Quy hoạch động: Bài toán cái ba lô - Công thức truy hồi

(1) Tạo bảng: Xây dựng công thức truy hồi

- **k** : đồ vật ($k = 1 .. n$)
- **V**: trọng lượng còn lại của ba lô ($V = 0 .. W$)

Đặt : **X[k,V]** = số lượng đồ vật k được chọn

F[k,V] = tổng giá trị k đồ vật đã được chọn

$$F(n,W) = F(X) = x_1 * v_1 + x_2 * v_2 + \dots + x_n * v_n \rightarrow \text{Max}$$

Quy hoạch động: Bài toán cái ba lô - Công thức truy hồi

$X[k, V]$ = số lượng đồ vật k được chọn

$F[k, V]$ = tổng giá trị k đồ vật đã được chọn

- Trường hợp chỉ có 1 đồ vật (hay $k=1$): **Đồ vật i : TL g_i , GT v_i**

SL: $X[1, V] = V/g_1$

GT: $F[1, V] = X[1, V] * v_1, \forall V = 0 .. W$

- Giả sử đã tính $F[k-1, V]$. Khi có thêm đồ vật thứ $k \rightarrow$ tính $F[k, V]$, $\forall V = 0 .. W$. Cách tính: Nếu chọn x_k đồ vật loại k thì :

- Trọng lượng còn lại của ba lô là : $U = V - x_k * g_k$

- Tổng giá trị k loại đồ vật đã chọn $F[k, V] = F[k-1, U] + x_k * v_k$, với x_k đổi từ 0 đến $y_k = V/g_k$ và chọn x_k sao cho $F[k, V]$ lớn nhất.

Quy hoạch động: Bài toán cái ba lô - Công thức truy hồi

- Ta có công thức truy hồi như sau:

$$X[1,V] = V/g_1 \text{ và } F[1,V] = X[1,V] * v_1.$$

$$F[k,V] = \text{Max}(F[k-1,V-x_k*g_k] + x_k*v_k), \text{ với } x_k = 0..V/g_k$$

- Sau khi xác định được $F[k,V]$ thì $X[k,V]$ là x_k ứng với giá trị $F[k,V]$ được chọn trong công thức trên.
- Để lưu các giá trị trung gian tính $F[k,V]$, sử dụng bảng:
 - **n dòng** (1 .. n): dòng thứ k ứng với đồ vật loại k
 - **W+1 cột** (0 .. W): cột thứ V ứng với trọng lượng còn lại V.

Mỗi cột V bao gồm hai cột nhỏ: - cột bên trái lưu $F[k,V]$: TGT

- cột bên phải lưu $X[k,V]$: SL

Quy hoạch động: Bài toán cái ba lô - Ví dụ

Ví dụ : Cho bài toán cái ba lô với trọng lượng $W=9$, và 5 loại đồ vật được cho trong bảng sau:

Đồ vật	Trọng lượng (g_i)	Giá trị (v_i)
1	3	4
2	4	5
3	5	6
4	2	3
5	1	1

Bảng F và X với $W=9$

$n = 5$ dòng (1 .. 5): ứng với 5 loại đồ vật

$W+1 = 9 + 1 = 10$ cột (0 ..9): ứng với trọng lượng còn lại V

Đồ vật	g_i	v_i
1	3	4
2	4	5
3	5	6
4	2	3
5	1	1

		F[k, V] :GT				X[k, V]: SL																			
V \ k		0		1	2		3		4		5		6		7		8		9						
1		0	0	0	0	0	0	4	1	4	1	4	1	8	2	8	2	8	2	12	3				
2		0	0	0	0	0	0	4	0	5	1	5	1	8	0	9	1	10	2	12	0				
3		0	0	0	0	0	0	4	0	5	0	6	1	8	0	9	0	10	0	12	0				
4		0	0	0	0	3	1	4	0	6	2	7	1	9	3	10	2	12	4	13	3				
5		0	0	1	1	3	0	4	0	6	0	7	0	9	0	10	0	12	0	13	0				

CANTHO UNIVERSITY

Cách tính bảng F và X

		F[k, V]		X[k, V]																	
V	k	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		0	0	0	0	0	0	4	1	4	1	4	1	8	2	8	2	8	2	12	3
2	2	0	0	0	0	0	0	4	0	5	1	5	1	8	0	9	1	10	2	12	0
3	3	0	0	0	0	0	0	4	0	5	0	6	1	8	0	9	0	10	0	12	0
4	4	0	0	0	0	3	1	4	0	6	2	7	1	9	3	10	2	12	4	13	3
5	5	0	0	1	1	3	0	4	0	6	0	7	0	9	0	10	0	12	0	13	0

- Điền giá trị cho dòng 1 theo:

$$X[1, V] = V \text{ DIV } g_1 \text{ và } F[1, V] = X[1, V] * v_1.$$

- Từ dòng 2 đến dòng 5, sử dụng công thức truy hồi:

$$F[k, V] = \text{Max}(F[k-1, V - x_k * g_k] + x_k * v_k)$$

$$\text{với } x_k : 0 \rightarrow V / g_k$$

Bảng F và X: Dòng 1

$$X[1,7] = V / g_1 = 7 / 3 = 2$$

$$F[1,7] = X[1,7] * v_1 = 2 * 4 = 8$$

- Điền giá trị cho dòng 1:

$$X[1,V] = V \text{ DIV } g_1 \text{ và } F[1,V] = X[1,V] * v_1.$$

Đồ vật	g_i	v_i
1	3	4
2	4	5
3	5	6
4	2	3
5	1	1

$V \backslash k$	0		1		2		3		4		5		F[1, 7]		X[1, 7]		7		8		9	
1	0	0	0	0	0	0	4	1	4	1	4	1	8	2	8	2	8	2	12	3		
2	0	0	0	0	0	0	4	0	5	1	5	1	8	0	9	1	10	2	12	0		
3	0	0	0	0	0	0	4	0	5	0	6	1	8	0	9	0	10	0	12	0		
4	0	0	0	0	3	1	4	0	6	2	7	1	9	3	10	2	12	4	13	3		
5	0	0	1	1	3	0	4	0	6	0	7	0	9	0	10	0	12	0	13	0		

Cách tính bảng F và X: Dòng k > 1

<div><div><div>V \ k</div></div></div>	0		1		2		3		4		5		6		7		8		9	
1	0	0	0	0	0	0	4	1	4	1	4	1	8	2	8	2	8	2	12	3
2	0	0	0	0	0	0	4	0	5	1	5	1	8	0	9	1	10	2	12	0
3	0	0	0	0	0	0	4	0	5	0	6	1	8	0	9	0	10	0	12	0
4	0	0	0	0	3	1	4	0	6	2	7	1	9	3	10	2	12	4	13	3
5	0	0	1	1	3	0	4	0	6	0	7	0	9	0	10	0	12	0	13	0

Ví dụ: Tính $F[2,7]$ và $X[2,7]$?

(Đồ vật $k=2$: $g_2 = 4$, $v_2 = 5$, trọng lượng ba lô còn lại $V=7$)

$F[k,V] = \text{Max}(F[k-1, V-x_k \cdot g_k] + x_k \cdot v_k)$ với $x_k : 0 \rightarrow V / g_k$.

Ta có $x_2 : 0 \rightarrow V / g_2 = 7 / 4 = 1$, tức x_2 có 2 giá trị 0 và 1.

Khi đó $F[2,7] = \text{Max}(F[2-1, 7-0 \cdot 4] + 0 \cdot 5, F[2-1, 7-1 \cdot 4] + 1 \cdot 5)$
 $= \text{Max}(F[1,7], F[1,3] + 5) = \text{Max}(8, 4+5) = \text{Max}(8, 9) = 9$.

$F[2,7] = 9$ ứng với $x_k = 1$ do đó $X[2,7] = 1$.

Ví dụ: Tính $F[4, 8]$ và $X[4, 8]$?

F[4, 8]																		X[4, 8]		
V \ k	0		1		2		3		4		5		6		7		8		9	
1	0	0	0	0	0	0	4	1	4	1	4	1	8	2	8	2	8	2	12	3
2	0	0	0	0	0	0	4	0	5	1	5	1	8	0	9	1	10	2	12	0
3	0	0	0	0	0	0	4	0	5	0	6	1	8	0	9	0	10	0	12	0
4	0	0	0	0	3	1	4	0	6	2	7	1	9	3	10	2	12	4	13	3
5	0	0	1	1	3	0	4	0	6	0	7	0	9	0	10	0	12	0	13	0

Ví dụ: Tính $F[4, 8]$ và $X[4, 8]$?

(Đồ vật $k=4$: $g_4 = 2$, $v_4 = 3$, trọng lượng ba lô còn lại $V=8$)

Đồ vật	g_i	v_i
1	3	4
2	4	5
3	5	6
4	2	3
5	1	1

(2) Tra bảng: Xác định phương án

<div><div>V</div><div>k</div></div>	0		1		2		3		4		5		6		7		8		9	
1	0	0	0	0	0	0	4	1	4	1	4	1	8	2	8	2	8	2	12	3
2	0	0	0	0	0	0	4	0	5	1	5	1	8	0	9	1	10	2	12	0
3	0	0	0	0	0	0	4	0	5	0	6	1	8	0	9	0	10	0	12	0
4	0	0	0	0	3	1	4	0	6	2	7	1	9	3	10	2	12	4	13	3
5	0	0	1	1	3	0	4	0	6	0	7	0	9	0	10	0	12	0	13	0

- Khởi đầu, trọng lượng còn lại của ba lô $V = W$.
- Xét các đồ vật từ n đến 1, với mỗi đồ vật k , ứng với trọng lượng còn lại V của ba lô, nếu $X[k, V] > 0$ thì **chọn $X[k, V]$ đồ vật loại k** . Tính lại $V = V - X[k, V] * g_k$.
- Ví dụ, trong bảng trên, ta sẽ xét các đồ vật từ 5 đến 1. Khởi đầu $V = W = 9$.
 - Với $k = 5$, vì $X[5, 9] = 0$ nên ta không chọn đồ vật loại 5.
 - Với $k = 4$, vì $X[4, 9] = 3$ nên ta chọn 3 đồ vật loại 4. Tính lại $V = 9 - 3 * 2 = 3$.
 - Với $k = 3$, vì $X[3, 3] = 0$ nên ta không chọn đồ vật loại 3.
 - Với $k = 2$, vì $X[2, 3] = 0$ nên ta không chọn đồ vật loại 2.
 - Với $k = 1$, vì $X[1, 3] = 1$ nên ta chọn 1 đồ vật loại 1. Tính lại $V = 3 - 1 * 3 = 0$.

Vậy phương án $X = (1, 0, 0, 3, 0)$ với $TTL = 3 * 2 + 1 * 3 = 9$; $TGT = 3 * 3 + 1 * 4 = 13$.